

САНІТАРНО-ГІГІЄНІЧНА ОЦІНКА ДІЇ ВАЖКИХ МЕТАЛІВ НА МОРФОЛОГІЧНІ СТРУКТУРИ ОРГАНІВ ПОРОСЯТ

**Л.О.Тарасенко, кандидат ветеринарних наук
Одеський державний аграрний університет**

Встановлено перевищення вмісту важких металів у організмі поросят на дорощуванні, негативний вплив на морфологічні структури їх органів і тканин.

Поросята, важкі метали, Кадмій, Мідь, Свинець, Цинк, нирки, печінка, селезінка, легені, серце, жир, кишечник.

Після Чорнобильської катастрофи у навколишнє середовище надійшла велика кількість солей важких металів, насамперед Свинцю, токсична дія якого спрямована на ураження центральної нервової системи тварин, порушення їх розвитку та зниження продуктивності. У зв'язку з вищенаведеним, а також зі збільшенням кількості автотранспорту, неконтрольованими викидами підприємств, широке застосування отрутохімікатів постала складна екологічна ситуація у південних регіонах країни.

Мета дослідження – вивчити рівень накопичення важких металів (Кадмію, Міді, Свинцю та Цинку) в органах і тканинах поросят на дорощуванні та дію токсикантів на морфологічні структури їх органів та тканин.

Матеріал і методи дослідження. Матеріалом для проведення досліджень були середні зразки органів і тканин поросят на дорощуванні. Методом інверсійної вольтамперометрії на приладі АВА-2 визначали вміст важких металів (Кадмію, Міді, Свинцю та Цинку) у зразках ґрунтів.

Результати дослідження. Вміст важких металів в організмі наведено в табл.

Рівень важких металів у поросят на дорощуванні, мг/кг ($\bar{X} \pm S_x$ n=5)

Еле-мент	Органи і тканини						
	нирки	печінка	селезінка	легені	серце	жир	кишечник
Cd	0,81±0,05	0,27±0,022	0,79±0,157	0,48±0,056	0,136±0,012	0,12±0,014	0,05±0,0042
Cu	2,41±0,45	1,95±0,108	0,64±0,148	0,43±0,098	0,633±0,082	0,527±0,049	0,24±0,028
Pb	0,12±0,028	0,44±0,05	0,71±0,16	0,42±0,026	0,132±0,0148	0,36±0,066	0,02±0,013
Zn	3,27±0,41	13,5±0,85	1,11±0,429	3,95±0,23	3,01±0,369	2,74±0,23	5,80±0,219

Одержані результати свідчать, про підвищений рівень Кадмію в органах і тканинах поросят, а саме в нирках, печінці, селезінці, легенях,

жировій тканині поросят, де перевищення цього показника становило 16,2; 5,4; 15,8; 9,6; 2,7; 2,4 рази порівняно з ГДК (0,05 мг/кг).

Встановлено перевищення вмісту Свинцю у селезінці поросят відносно ГДК (0,6 мг/кг) у 1,2 раза.

Тому, перед постановкою експерименту з виведення важких металів з організму поросят (на дорощуванні) у зрівнювальний період, вивчено рівень накопичення важких металів у паренхіматозних органах, встановлено коефіцієнт біотрансформації та вивчено дію токсикантів на морфологічні структури органів і тканин поросят.

Аналіз даних свідчить, що найбільший коефіцієнт переходу за Кадмієм (7,422), дещо нижчий за Цинком (2,461) та Міддю (2,374). Результати свідчать, що коефіцієнт накопичення Cd, Cu, Pb і Zn з водою вищий за коефіцієнт накопичення з кормами відповідно на 98,1; 48,75; 99,9; 99,9 %.

Важливим питанням є опрацювання методів прижиттєвої діагностики інтоксикації організму тварин. Нами опрацьовані варіанти визначення інтоксикації організму за вмістом важких металів у щетині з різних ділянок шкіри тварин.

Прижиттєва діагностика за ступенем накопичення важких металів у щетині свиней, свідчить про те, що найкращим індикатором є поросята місячного віку у щетині (ділянки крупу), яких вміст Кадмію перевищував гранично допустиму норму у 6,4 раза, Міді – в 1,5 раза, Свинцю – в 1,1 раза.

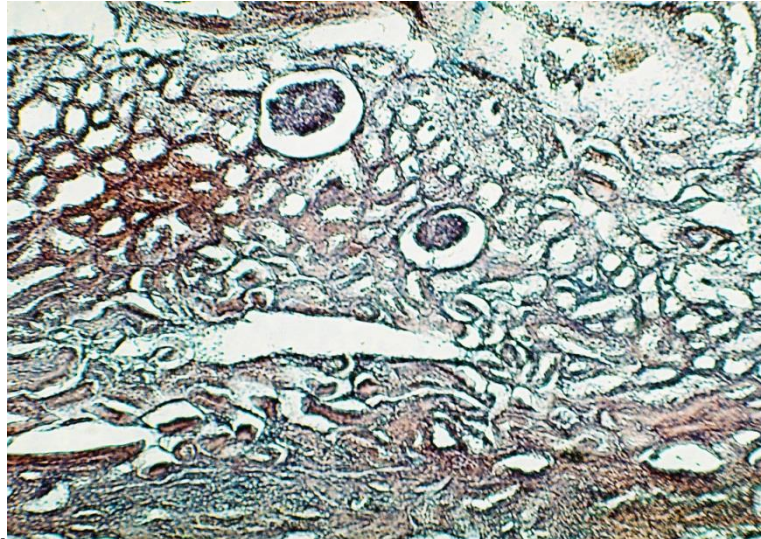
Дослідженнями встановлено також перевищення вмісту важких металів у щетині свиноматок різних ділянок тулуба. Так, у щетині ділянки спини відзначено перевищення вмісту Кадмію у 1,2 раза, у щетині кінцівок Міді – в 1,4 раза, зони крупа Свинцю – у 2,4 раза, в області голови перевищення Міді в 1,2 раза відповідно встановленому гранично допустимому рівню.

Одержані результати свідчать, що важкі метали через плацентарний і гематоенцефалічний бар'єр мігрують в організм поросят і накопичуються в концентраціях більших ніж в організмі матері.

Тому, одним із заходів отримання екологічно чистої продукції тваринництва, нами запропоновано використання пектиновмісного препарату на основі виноградних вичавок з вітаміном С.

Важкі метали, що накопичились в органах і тканинах поросят негативно вплинули не тільки на активність ферментних систем, протеїновий обмін, а й на морфологічні структури органів і тканин організму поросят.

Результати наведено на рис 1.

Рис. 1. Розширення капсули Шумлянського–Боумана та зерниста дистрофія епітелію ниркових канальців за дії важких металів: збільшення $\times 60$; фарбування гематоксилином і еозином

Епітелій ниркових канальців в окремих ділянках препарату потовщений, просвіт канальців звужений, цитоплазма клітин зафарбована в інтенсивно рожевий колір, у деяких ділянках ядра клітин мають блідо-бузковий колір.

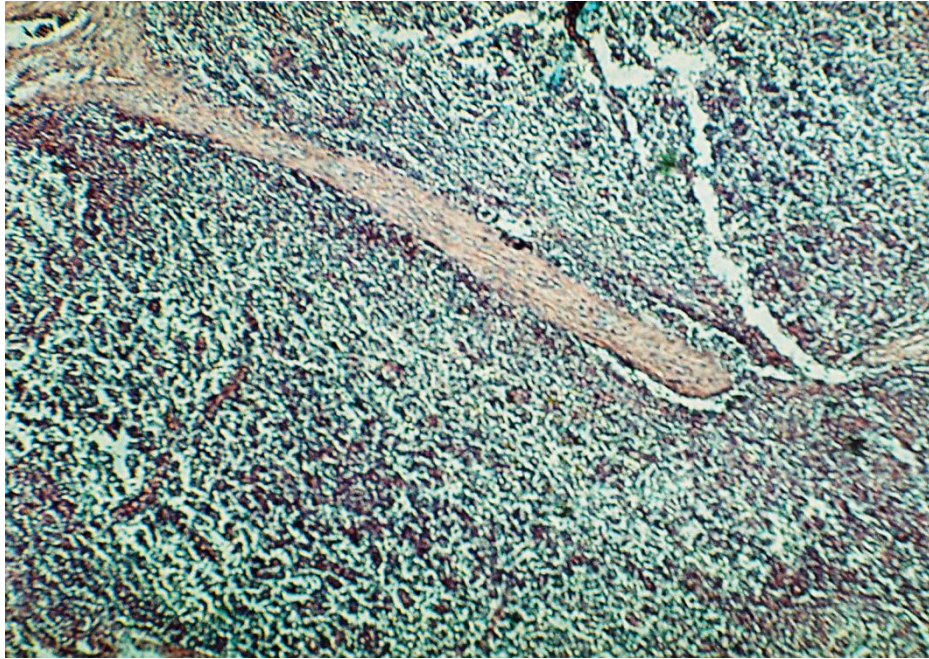
Порожнина капсули Шумлянського–Боумана розширена, клітини клубочка (медіастенальні ендотеліоцити) інтенсивно зафарбовані, ядра темно-фіолетові, цитоплазма рожева.

Зміна кольору цитоплазми клітин та наявність оксифільних зерен в епітелії ниркових канальців характерна для зернистої дистрофії (мутне набухання), яке розвивається при підвищеній концентрації токсичних речовин у сечі.

Селезінка. Препарат № 2. Капсула – потовщена, волокниста, світло-рожевого кольору, ядра клітин значно витягнуті фіолетового кольору. Трабекули – потовщені, волокнисті рожевого кольору.

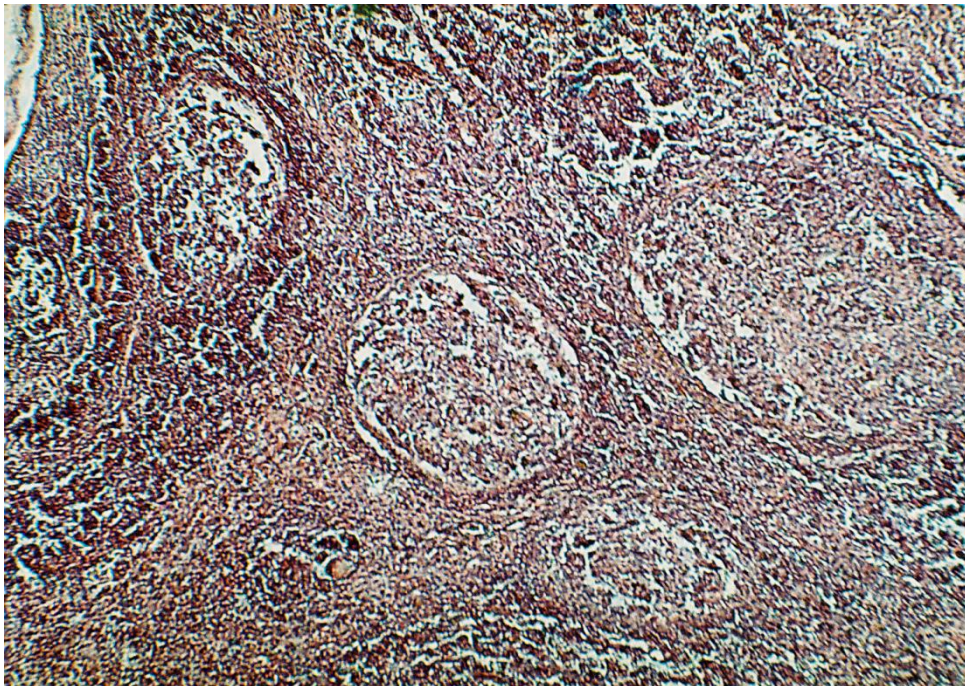
Фолікули: межі нечіткі, центральна зона складається з лімфоїдних клітин, які мають крупне ядро фіолетового кольору і відносно незначний об'єм цитоплазми. Центральна зона поступово переходить у периферичну, зафарбовану більш оксифільно, яка поступово зливається з червоною пульпою.

Наведені зміни характерні для обширного гіалінозу (рис. 2, 3).

Рис. 2. Гіаліноз трабекул селезінки поросят за дії важких металів:
збільшення $\times 60$; фарбування гематоксилином і еозином

Коментарі: наведені зміни характерні для обширного гіаліноза.
Відзначено виснаження білої пульпи, інтенсивна інфільтрація стромы еозинофілами, плазмацитами, чітко виражена гіперплазія ретикулярної тканини у червоній і білій пульпі за типом “гранульом” (круглястої форми).

Рис. 3. Гіперплазія білої пульпи селезінки поросят за дії важких металів:
збільшення $\times 60$; фарбування гематоксилином і еозином

Висновки

1. Вміст Кадмію в нирках, селезінці свиноматок перевищував ГДК відповідно у 10,8 та 3,2 раза, Міді – у печінці, нирках, легенях і селезінці у 2,3; 1,8; 5,1; 2,74 раза.

2. Перевищення вмісту Кадмію у головному мозку, лімфовузлах, товстому кишечнику, печінці, нирках, серці, селезінці новонароджених поросят порівняно з організмом матері становило відповідно 18,2; 20,4; 15,0; 1,17; 1,20; 5,45; 1,5 раза, це свідчить, що гематоенцефалічний і плацентарний бар'єри не є перешкодою міграції важких металів у тканини плоду.

3. Вміст Свинцю в нирках, головному мозку і селезінці поросят перевищував ГДК відповідно у 1,06 та 1,08 у 1,2 раза.

4. Накопичення важких металів в органах і тканинах поросят вплинуло на зміни морфологічної структури їх органів: розширення капсули Шумлянського–Боумана та зерниста дистрофія епітелію ниркових каналців, гіаліноз трабекул селезінки, гіперплазія білої пульпи селезінки поросят.

Список літератури

1. Гигиеническая оценка влияния тяжелых металлов на экологическую ситуацию территорий, пострадавших в результате чернобыльской аварии / В.М.Шестопалов, М.В.Набока, И.В.Мельник, О.А.Бобылев // Док. НАН Украины. – 1996. – № 8. – С.156–162.

2. Головина Л.П. Геохимический фон тяжелых металлов в почвах УССР / Л.П.Головина, М.Н.Лысенко, А.М.Александрова // Химия в сельском хозяйстве. – 1987. – Т. XXV, № 2. – С. 52–54.

Установлено превышение содержания тяжелых металлов в организме поросят на доращивании, негативное влияние на морфологические структуры их органов и тканей.

Поросята, тяжелые металлы, кадмий, медь, свинец, цинк, почки, печень, селезенка, легкие, сердце, жир, кишечник.

It is mentioned the superiority of heavy metals in the organism of piglets at growing, and the negative influence on morphological structures of their organs and tissues.

Piglets, heavy metals, Cadmium, Copper, Lead, Zinc, kidney, liver, spleen, lungs, heart, fat, intestines.